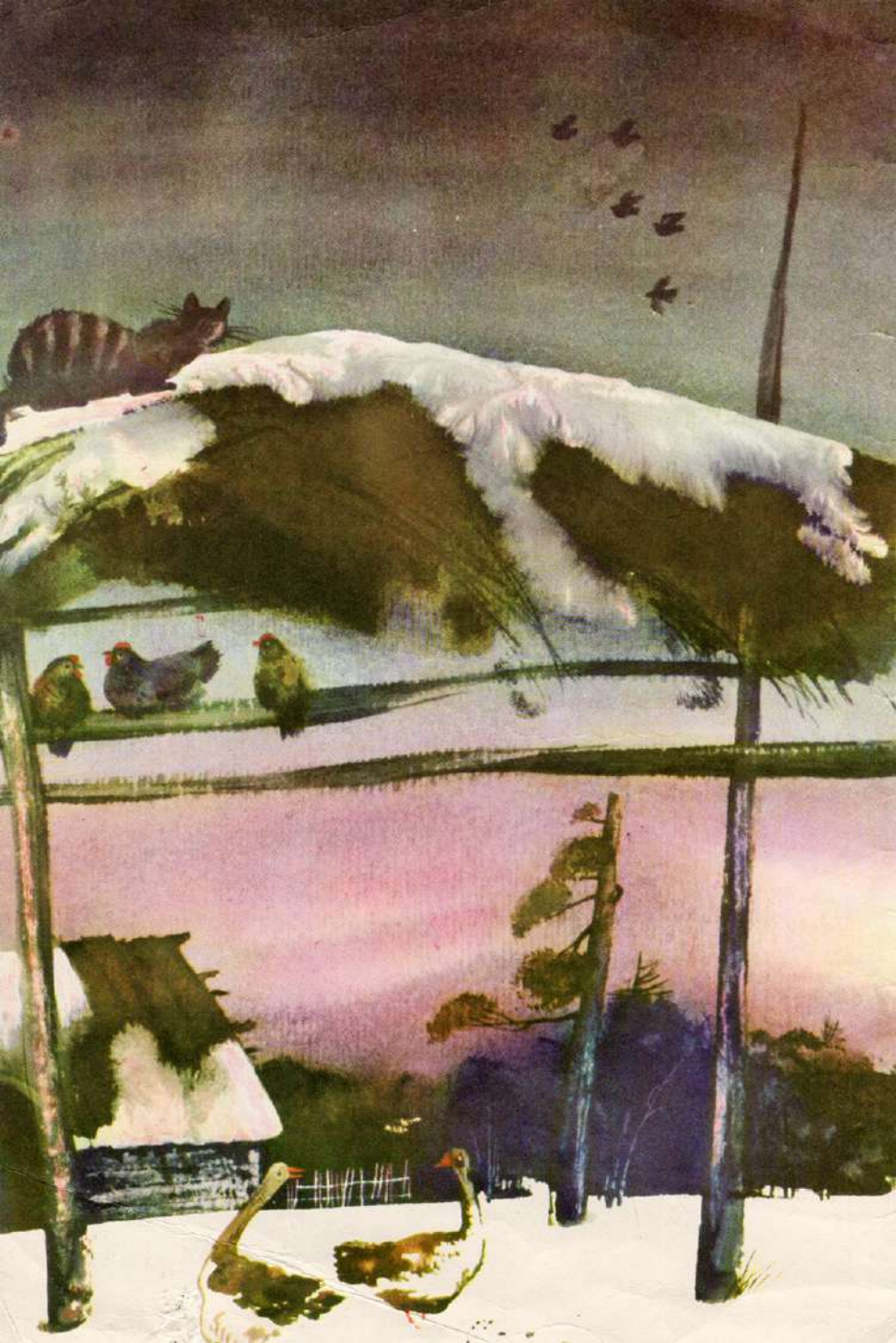

ВІКТАР ГАРДЗЕЙ

НА АРЭХАВАЙ ПАЛЯНЦЫ

ВІКТАР ГАРДЗЕЙ

НА АРЭХАВАЙ ПАЛЯНЦЫ

Вершы і казкі
Мастак М. Селяшчук

Мінск «Юнацтва» 1982

ЧАРОМХА

Над чаромхай
Кружаць пчолы.
Дзіўны пах
Плыве наўкола.
Майскім днём,
Ледзь пацяплела,
Стала ўся
Чаромха белай.
— Гляньце! —
Зінка шчабятала.—
Гурба снегу
Не растала...

БАБЁР

Ля рачулак,
Ля азёр
Будаўнік жыве —
Бабёр!
Без сякеры,
Без пілы
Ён спілуе
Дрэў ствалы,
Зробіць хатку
На вадзе
І плаціну
Узвядзе
Гэты добры працаўнік,
Гэты слаўны будаўнік!

ВОЖЫКІ

Беглі вожыкі сямейкай
Па траве,
Па смолках клейкіх,
Бачаць:
Спінку ласяняці
Ля асінке
Ліжа маці.

Вожыкам зайздросна стала:
— Нас ты б, маці, палізала!
— Дык на вас жа сто іголак —
Язычок я пакалола б...

ХВАЛЬКО

Гаварыў вавёрцы зай:
— Ты кватэру не шукай,
Знаю я дупло ў сасне —
Будзеш дзякаваць ты мне...
— За дупло, мой любы зай,
Дзякуй дзятлу перадай!

ЛЯСНЫЯ ЦЕСЛЯРЫ

Дзятлы майструюць па дамку,
Хоць і з адным аконцам:
Дупло — дразду,
Дупло — шпаку,
Дупло — сілаваронцы.

З цямна лясныя цесляры
Дзяўбуць нястомна дрэвы,
Бо вельмі ж любяць на зары
Сваіх суседзяў спеvy.

МУХАМОР І МУРАШЫ

— Кепска мне
На свеце жыць,—
Мухамор
Пачаў бубніць.—
Доля горкая мая:
Ну, каму патрэбны я?
— Не бядуй! —

Тут у цішы
Запішчалі мурашы,—
Парасон твой
Кожны раз
Ад імжы
Хавае нас.

КОТ І КРОТ

Кучкі глины на траве —
Пад зямлёй тут крот живе.

Папытаў у пеўня кот:
— Гэта мыш такая — крот?
— Часам, рыжы, ты не кпіш?
Крот ёсць крот, а мыш ёсць мыш!
— Разумею, — кажа кот. —
Як пацук, такі вось крот?

Певень дзівіцца з ката:
— Крот падобны на крата!

Думаў кот на мураве:
«Што за крот такі живе?»

Лета з восенню прайшлі —
Крот не вылез з-пад зямлі.

І не знае рыжы кот,
На каго ж падобны крот?

КВАХТУХА

— Мама, глянь:
У місцы суха.
Дай вады,
Пасып зярнятак,
Бо карміць
Вядзе квахтуха
Жоўценькіх
Квахтушанятак.

МЫЛА РУЧКІ

— Інка, ты хоць мыла ручкі?
— Мыла іх я добра з мылам!
— А чаму ж вунь бруд, унучка?
— Дык я ручкі ўчора мыла.

СЛАЎНЫЯ МАШЫНЫ

На балоце, дзе цвілі
Лотаць
І крушына,
З самай раніцы гулі
Слаўныя машыны.

Роўны выкапаў канал
Экскаватар дбала,
А бульдозер
Стромкі вал
Згладзіў над каналам.

Прыйдзе моцны кустарэз
І нажом шырокім
Пні,
Хмызоўе,
Чэзлы лес
Зрэжа без марокі.

Потым трактар цаліну
Узарэ як трэба,
І пасеюць збажыну —
Будзе многа хлеба!

ДЗІЎНЫ ДОЖДЖЫК

Поле зранку палівае
Дожджык цёплы і густы.
Даль імжыцца палявая.
Прагна п'юць ваду жыты.

Толькі ж дзіўна: сонца ярка
Асвятляе шыр палёў,
Ані грому,
Ані хмаркі,
Дык адкуль жа дождж пайшоў?

Людзі тут усталявалі
Палівальных трубак шмат.
Поле хутка палівалі
Дзве «Валжанкі»
І «Фрэгат».

І цяпер не страшыць спёка —
Дождж заўсёды пад рукой.
Помпу ў будцы недалёка
Уключае тата мой.

Не праходзіць і хвіліны —
З шланга б'е тугі струмень.
Дажджавальныя машыны
Хлеб ратуюць у сухмень.

АПЕТЫТ

— Апетыт я страціў,—
Кажа Мішка вяла,—
Усякая ахвота
Да яды прапала.

Вучыць дзед малога:
— Трэба быць на сонцы.
Апетыту многа
Знойдзеш ты на донцы.

Захацеў убачыць
Апетыт свой Мішка —
Суп з'еў без астачы
І паскроб дно лыжкай.

Глянуў на дзядулю
Мішка і спытаўся:
— Мусіць, у каструлі
Апетыт застаўся?

НА ЛУЗЕ

Касі, каса,
Пакуль раса!
Касі ў руках асілка.
Ды толькі ж дзе яна, каса?
На луг прыйшла касілка.

Густы,
Высокі травастой
Яна пад корань зрэжа.
Напоўняць здробненай травой
Траншэі,
Ямы, вежы.

Блішчыць раса.
Гудуць чмялі.
І ветрык дзьме ласкавы.
Радамі доўгімі ляглі
Пракосы ля канавы.

Сівец,
Мятліцу са званцом
Касілка скосіць чыста.

Звініць, гамоніць за сялом
Над рэчкай
Луг квяцісты.

КАЗАДОЙ

Казадой паўдня на грудзе
Аваднёў і мух лавіў,
Але выдумалі людзі,
Што ён іхніх коз даіў.

З казадоем без пагрозы
Хлопцы дражняцца заўжды:
— Блізка вось пасуцца козы,
Казадой, ляці сюды!

Вельмі крыўдна казадою,—
Хоць хавайся ты ў лазу,
Толькі чую за сабою:
— Казадой, даі казу.

БОБ

Боб паспеў,
І мы на пробу
Струк сарвалі
Таго бобу.

— Струк, струк,
Расчыніся!
Боб, боб,
Пакажыся!

Бобу мы ўзялі
На пробу,
І глядзіш —
Няма ўжо бобу.

РОДЗІЧЫ

Паласаты кот бяжыць.
На градзе гарбуз ляжыць.

Кот палашчыўся шчакой:
— Міленькі, ты ж родзіч мой!

У цябе ж, як і ў мяне,
Шмат палосак на спіне.

АГУРОК

Вельмі дзіўны агурок —
Вырас з пухіркамі.
Пад дажджамі стыў і мок,
І дрыжаў начамі.

Агурок, што ў пухірках,
Хлапчукі сарвалі:
— Цуд які! Да агурка
Дрыжыкі прысталі!

ВЕНІКІ

Венікаў прынёс вязанку
І малым братам кажу:
— Для чаго я сёння зранку
Многа венікаў вяжу?
— Будзем парыцца ў парыльні!
— Падмяцём дарожку мы!
— Клопат ёсць, браткі, больш пільны:
Іх схаваю да зімы.
Шэрань выбеліць бярозы,
Мароз прыйдзе, і тады
Кабаны,
Ласі
І козы
Застануцца без яды.
Тыя венікі ў завею
Параскладваю ў бары.
Іх з'ядуць —
І падужаюць
Згаладалыя звяры.

ЧАСНОК

На градзе сядзеў часнок
Пасярод гароду.
У расе сцюдзёнай мок,
Мёрз у непагоду.

Тонкі быў.
Ды вось чаго
Сталі пухнуць шчочкі?
Паглядзелі, а ў яго
Выраслі зубочкі.

ЖОЎТЫ ШАР

Жоўтым стаў гарбуз за лета.
І раздуўся, быццам шар.
Юра крыкнуў:
— Я шар гэты
Запушчу ажно да хмар.

І шчасліва засмяяўся,
Да сябе шар пацягнуў —
Як ні мучыўся, ні пяўся,
Нават з месца не скрануў.

Доўга тузаўся так Юра
І, стаміўшыся, сказаў:
— Гэты шар зялёным шнурам
Хтось да градкі прывязаў.

НА АРЭХАВАЙ ПАЛЯНЦЫ

Лес напоўнены ад ранку
Галасамі хлапчукоў.
Лес паклікаў на палянку,
Дзе арэхаў — сто мяхоў!

Раскусі арэх на пробу —
Вось дзе смачнае ядро!
Хочаш, рві арэхі ў торбу.
Хочаш, сып іх у вядро.

Шум, і жарты, і гаворка:
— Голле, хлопцы, беражы!
— Гэй, вавёрка!
Гэй, вавёрка!
Торба дзе твая, скажы?

— Не турбуйцеся!
Арэхаў
Нанашу я за шчакой.
Коціцца далёка рэха
Над палянкаю лясной.

ЖНІВО

Людзі працуюць рупліва
І дбайна.
Зранку ракочуць на нівах
Камбайны.

Сокам і сонцам наліты
Зярняты.
Жніўнага поля набытак
Багаты.

КАЛІНА

Сівер з поля вее.
Журыцца даліна.
Ярка палымнее
На мяжы каліна.

Ягады паспелі,
Падмарозіў іней.
І адразу селі
Птушкі на каліне.

Шустрыя чародкі
Абтрасаюць іней,
За абед салодкі
Дзякуюць каліне.

ПАВУКІ

Павукі живуць здавён
У глушы адвечнай.
Радые і тэлефон
Трэба ім, канечне.

Правады ва ўсе бакі
Ад ствалоў замшэлых
Нацягнулі павукі
З павуцінак белых.

Пільных клопатаў і спраў
Шмат у сувязістаў:
Нехта
Недзе
Абарваў
Провад серабрысты.

Тэлефоны зноў маўчаць,
Радые — ні слова.
Лінію рамантаваць
Трэба тэрмінова.

І снуюць туды-сюды
Павукі-манцёры —
Рамантуюць правады
Паміж дрэў да зморы.

ВОСЕНЬ

Сплывае спякотнае лета.
Вясёлыя песні прапеты.

І журыцца поле. І зноўку
Збіраюцца птушкі ў вандроўку.

Пустыя на хатах буслянкi.
Халоднымi сталi свiтанкi.

Абмыліся ў росах празрыстых
Рабiнавых гронак манiсты.

Зацягнута хмарами просінь.
Прыходзіць дажджлівая восень.

СОЙКА-ЛЕСАВОД

Садзяць леснікі штогод
І дубкі,
І хвойкі.
А хіба не лесавод
Весялуха сойка?

Птушка чуе халады
І ў асенняй пушчы
То збірае жалуды,
То арэхі лушчыць.

Не спалохае зіма
Сойку галадоўкай:
На запас чаго няма
У яе кладоўках!

Толькі вось бяда адна:
Сойка забывае
Тыя месцы, дзе яна
Свой запас хавае.

Дрэўцы вырастаюць там —
Ці дубок,
Ці хвойка.
Лес вырошчваць леснікам
Памагае сойка.

ГУСИ

Гагаталі гусі, гагаталі.
Скуль такая радасць у гусей?
— Мы сягоння маразы прагналі,
Заўтра будзе нам усім цяплей.

Ажно тут і новы дзень прыходзіць:
Носа кот не высуне з сянец,
На дварэ завея карагодзіць
І адмёрз у пеўня грабянец.

І ўжо гусі больш не гагаталі.
Вунь сядзяць, прыціхлыя зусім.
Дзюбы ў пер'е цёплае схавалі:
Сорамна, напэўна, стала ім.

КРЫЖАДЗЮБ

Люты сцюжамі багаты.
Лес ад холаду гудзе.
Раптам дзесьці птушаняты
Ціха піскнулі ў гняздзе.

Вунь яно — высока дужа —
Між густых яловых шат.
Вывела, хоць вее сцюжа,
Крыжадзюбка птушанят.

Шмат турбот і ў крыжадзюба,
Лушчыць шышкі крыжадзюб.
Ды яму завеі любы
І мароз траскучы люб.

«МОРЖ»

Тата мой
Здаровы, дужы.
Не баіцца
Тата сцюжы.
Ён на рэчцы
Ледзяною
Абліваецца
Вадою,
Не бяжыць
На печку грэцца
І таму
«Маржом» завецца...
Вось пайду
На рэчку з таткам,
Стану, пэўна,
«Маржаняткам».

ПЕВЕНЬ

Курлыкаюць над лесам
Жураўлі.
Над вёскай клінам
Гусі праплылі.
На плот высока
Певень узляцеў.
Няўжо і ён
У вырай захацеў?

ПАДКОВЫ

Першыя сняжынкi ўпалі —
Людзі коней падкавалі.

— Вось такія б нам падковы! —
Пазайздросцілі каровы.

Козы мэкаюць з журбою:
— Слізка без падкоў зімою!

Бараны паскрэблі рогі:
— Без падкоў зламаем ногі!

З гэтай скаргі несучешнай
Стала коням дужа смешна:
— У хамут не лезце самі —
Да падкоў даюць і сані!

ЯК МУРЛЫКУ АШУКАЛІ

Казка

Кажуць, у сяле адным
Жыў мурлыка — кот Максім.
Па каморы ён хадзіў,
Мышку там сабе злавіў.
Снедаць сеў,
Ды, як на грэх,
Разабраў піскуху смех:
— У цябе ж пад носам бруд
Ды гразі на лапах пуд!
Вельмі лёгка захварэць,
Трэба, коцік, разумець:
Каб не мець якой бяды,
Лепш памыйся да яды.

Кот здзівіўся:
— Ты глядзі!
Я не знаў...
Што ж, пасядзі...

Лапкі чыста ён памыў,
Ну а мышкі — след прастыў!
Засмуціўся кот Максім:
«Гэта ж дурань я зусім...»

Мыцца часта ён пачаў,
Каб хто зноў не ашукаў.

ЛЯСНАЯ ТРЫВОГА

Казка

Між звяроў пайшла трывога,
Бо сарока зноў трашчыць:
— Бачу, бачу насарога,
Востры рог яго тырчыць.

«Ён жа нас усіх раструшчыць! —
Дзікі жых бярэ звяроў. —
Насарог у нашай пушчы.
Ці не з Афрыкі прыйшоў?»

А сарока балабоніць:
— Вунь на сцежцы насарог.
Уцякайце, бо дагоніць,
Мае ён тры пары ног!

Хто ў імху,
А хто ў балоце —
Пахаваліся звяры.
Страх ваўкоў ажно калоціць,
І дрыжыць ліса ў нары.

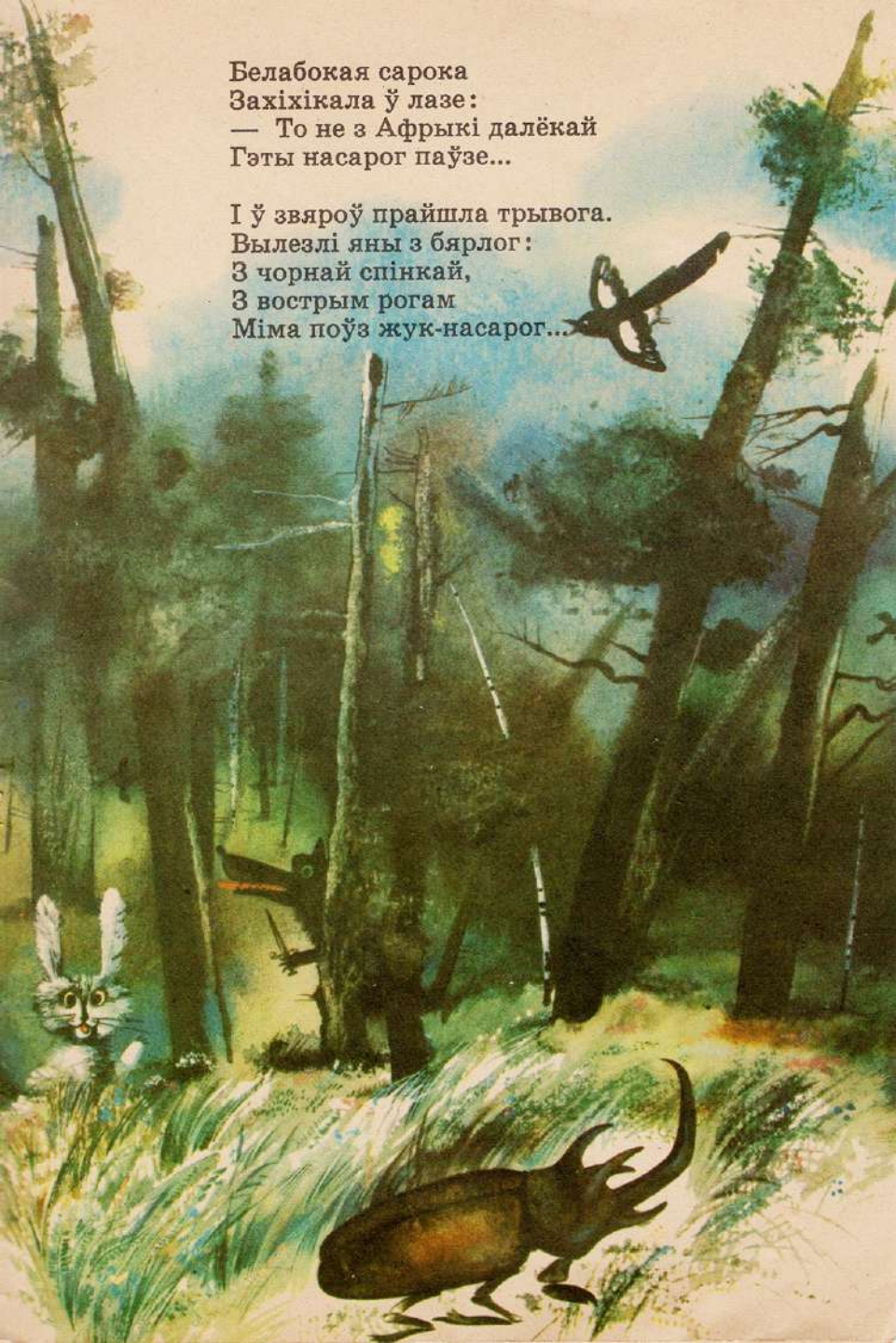
Белабока з усёй сілы
На кусце лазы крычыць:
— Насарог той мае крылы,
Як захоча — паляціць!

Гэту вестку як пачулі,
Паўцякалі хто куды
Казадоі і зязюлі,
Курапаткі і дразды.

Толькі зай пытае строга:
— Што яшчэ за насарог!
Ці ж бывае ў насарога
Два крылы, шасцёра ног?

Белабокая сарока
Захіхікала ў лазе:
— То не з Афрыкі далёкай
Гэты насарог паўзе...

І ў звяроў прайшла трывога.
Вылезлі яны з бярог:
З чорнай спінкай,
З вострым рогам
Міма поўз жук-насарог...

ЗМЕСТ

Чаромха	2
Бабёр	2
Вожыкі	3
Хвалько	3
Лясныя цесляры	4
Мухамор і мурашы	4
Кот і крот	6
Квахтуха	7
Слаўныя машыны	7
Мыла ручкі	7
Дзіўны дожджык	8
Апетыт	8
На лузе	9
Казадой	11
Боб	11
Родзічы	11
Агурок	12
Венікі	12
Часнок	13
Жоўты шар	13
На арэхавай палянцы	14
Жніво	14
Каліна	14
Павукі	16
Восень	16
Сойка-лесавод	17
Гусі	18
Крыжадзюб	18
«Морж»	19
Падковы	19
Певень	19
Як Мурлыку ашукалі. Казка	20
Лясная трывога. Казка	22

Виктор Константинович Гордей

НА ОРЕХОВОЙ ПОЛЯНКЕ

Стихи

Для детей дошкольного возраста

Минск, издательство «Юнацтва»

На белорусском языке

Рэдактар А. С. Дзеружыньскі, Мастацкі рэдактар А. В. Ружо.
Тэхнічны рэдактар Г. Ф. Дуброўская, Карэктар Л. П. Стэсік.

ІЗ № 21

Здадзена ў набор 06.11.81. Папд. да друку 16.02.82. Фармат
70×108¹/₁₆. Папера афс. № 2. Гарнітура школьная. Афсетны
друк. Ум. друк. арк. 2,10. Ум. фарб.-адб. 9,8. Ул.-выд. арк. 2,29.
Тыраж 40 000 экз. Зак. 582. Цана 15 к.

Выдавецтва «Юнацтва» Дзяржаўнага камітэта БССР па справах
выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. 220600, Мінск,
проспект Машэрава, 11.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК
КП Беларусі. 220041, Мінск, Ленінскі праспект, 79.

Г 4803010200—038
М 307(05)—82 31—82

Бел 2
Г 20

15 К.

